

Oryginalność propozycji Rosminiańskiej wyraża się w połączeniu założeń klasycznych z wymogami nowoczesności. Personalizm Rosminiego w pełni wpisuje się w klasyczną tradycję personalizmu chrześcijańskiego, co oznacza, że jego koncepcja osoby odczytana zostaje w kontekście metafizycznym. François Evain, redaktor francuskiej edycji dzieł Rosminiego, nazwał jego system filozoficzny ontologią personalistyczną, w której „człowiek jest osobą jedynie w oparciu o porządek bytu”¹². Definicja osoby pojawia się – według Rosminiego – na płaszczyźnie myślenia ontologicznego. Jednakże zupełną nowością jego koncepcji jest próba rozwinięcia tradycyjnego personalizmu chrześcijańskiego na płaszczyźnie kategorii etycznych i prawnych, w której pojęcie osoby służy jako klucz i pozwala stworzyć pełną doktrynę polityczną i prawną. Personalizm taki – nazywany przez Danila Zolo personalizmem prawnym¹³ – stanowi przeciwieństwo ujęcia subiektywistycznego i prywatystycznego, a także jusunaturalizmu o proveniencji oświeceniowej. Antonio Rosmini, odświeżając i pogłębiając toczoną przez wieki złożoną dyskusję wokół osoby, wyprzedził wiele koncepcji dwudziestowiecznych, a wśród nich nowoczesny personalizm włoski¹⁴.

Rosmini uznawał kategorię osoby za osiągnięcie „najbardziej znaczące w całej historii filozofii”¹⁵, „centrum i klucz do ontologii i etyki”¹⁶. Ten „filozof osoby”¹⁷ usiłował „zaszczepić personalizm w środowisku klasycznym”¹⁸

¹² F. E v a i n, *Notizie storico-critiche*, w: A. Rosmini, *Antropologia in servizio della scienza morale*, red. F. Evain, Città Nuova, Roma 1981, s. 520. Zob. t e n ż e, *Introduction à l'ontologie personaliste d'Antonio Rosmini*, w: tenże, *Antropologie morale*, Beauchesne, Paris 1973, s. 3-45.

¹³ Por. D. Z o l o, *Il personalismo rosminiano. Studio sul pensiero politico di Rosmini*, Morcelliana, Brescia 1963, s. 213-217.

¹⁴ Zob. S. S p i r i, *Il principio di personalità nella filosofia rosminiana. L'uomo e il suo sentimento fondamentale*, <http://mondodomani.org/dialegesthai/ssp01.htm>.

¹⁵ F. D' A g o s t i n o, *Diritto e giustizia*, Edizione San Paolo, Cinisello Balsamo 2000, s. 50.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ M.F. S c i a c c a, *Interpretazioni rosminiane*, Marzorati, Milano 1963, s. 213.

¹⁸ Z o l o, dz. cyt., s. 20.

i jednocześnie odnowić chrześcijańską myśl klasyczną przez na nowo podjęte kompleksowe badania struktury człowieka, która w ówczesnej myśli empirystycznej i racjonalistycznej prowadzana była do swoich cząstkowych wymiarów. Dlatego też, zachowując rygorystyczną ścisłość rozumowania, Rosmini zmierzał przede wszystkim do sformułowania definicji osoby. W pismach włoskiego myśliciela można jednak odnaleźć wiele różnych prób nadania pojęciu osoby precyzyjnego sensu. Jeden ze znawców dorobku myślowego filozofa z Rovereto, Cirillo Bergamaschi, redaktor *Grande dizionario antologico del pensiero di Antonio Rosmini*¹⁹, stwierdził: „Powiada się, że u Rosminiego można napotkać wiele definicji osoby. To prawda, lecz wszystkie one odnoszą się do tego samego, bez najmniejszej choćby sprzeczności [...]. Niektóre definicje Rosminiańskie pojawiają się na kilku różnych poziomach refleksji filozoficznej, na przykład na poziomie gnozeologicznym, ontologicznym itd., i są wśród nich zarówno definicje ogólne, uniwersalne, jak i bardziej szczegółowe”. Przyjrzyjmy się bliżej tym definicjom – dzięki nim będzie nam łatwiej uchwycić personalistyczną perspektywę przyjętą przez włoskiego myśliciela.